

Droogzetten met arm strorantsoen levert koe te weinig energie en mineralen

Hoe terug naar tien liter?

Droogzetten met zo weinig mogelijk liters melk voorkomt gezondheidsproblemen en onnodig antibioticagebruik. De genetische 'melkdrive' van koeien maakt dit lastig. Deskundigen adviseren ruim de tijd te nemen voor het afbouwen van de melkgift.

tekst **Jorieke van Cappellen**

Hoe zet je een koe droog die aan het einde van de lactatie nog 28 liter melk geeft? Tijdens zijn bezoeken aan melkveebedrijven krijgt Otlis Sampimon, uiergezondheidsspecialist bij Pfizer Animal Health, deze vraag ten minste één keer per week. 'Het is lastig om zulke persistente koeien droog te zetten zonder problemen te veroorzaken', aldus Sampimon. De ideale grens waarbij een koe met het minste risico op problemen drooggezet kan worden, ligt niet vast, maar moet toch zeker onder de vijftien liter liggen, beveelt Sampimon aan.

Ook de Gezondheidsdienst voor Dieren hanteert geen vast getal voor de ideale droogzetgrens. 'Het verschilt per bedrijf en zelfs per koe. Het kan tien liter zijn, maar ook vijftien', aldus Christian Scherpenzeel, dierenarts herkauwgezondheidszorg bij de GD. 'Ook economische factoren maken de melkproductie op het moment van droogzetten tot een dilemma, je wilt tenslotte zo lang mogelijk blijven melken.' Voor verantwoord droogzetten ziet Scherpenzeel daarom liever een optimale 305 dagenproductie dan een maximale.

Melk opruimen kost energie

Volgens Scherpenzeel is het belangrijk om te beseffen dat droogzetten een intensief stofwisselingsproces is voor de koe. 'Het opdroogproces begint met een teruggang in de ontwikkeling van het uierweefsel. Oude cellen die niet meer worden gebruikt voor de productie van melk, moeten worden afgestoten en nieuwe cellen voor de volgende lactatie worden aangelegd.'

Bij koeien die op het moment van droogzetten nog relatief veel melk produceren, verloopt dit proces minder goed. 'De opruimcellen, de zogenaamde neutrofielen, die de oude kliercellen zouden moeten opruimen, zijn dan meer bezig met het opruimen van de resterende melk in de uier.' Daar komt bij dat een groter volume melk in de uier zorgt voor lagere concentraties van natuurlijk aanwezige beschermende stoffen. Dat heeft een negatief effect op de weerstand van de uier.

Meer restmelk in de uier zorgt bovendien voor een hogere uierdruk. 'Slotgaten sluiten onvoldoende, waardoor het risico op het binnendringen van ziekteverwekkers groot is.'

Eiwit is aanjager

Voor een gericht droogzetplan is het goed om eerst een streefwaarde te bepalen voor de bedrijfsspecifieke situatie, adviseert Scherpenzeel. Izak van Engelen, rundveespecialist bij Arkervaat Diervoeding, vult Scherpenzeel aan: 'Je wilt toe naar een koe die met weinig liters droog gaat, maar wel in een gezonde conditie. Een geleidelijke overgang is belangrijk.'

De belangrijkste maatregel om de productie effectief te laten zakken, is volgens Van Engelen het terugbrengen van het ruweiwitgehalte in het rantsoen. 'Eiwit is de belangrijkste aanjager van de melkproductie aan het einde van de lactatie.' Door veertien dagen vóór het droogzetten het ruweiwitgehalte in het rantsoen van pakweg 16 procent terug te brengen naar 11 procent, zal de penswerking van de koe trager gaan verlopen', aldus Van Engelen. 'Koeien die nog twintig liter melk geven, kunnen alleen al door deze maatregel acht tot tien liter in productie zakken.'

De grootste fout die vaak wordt gemaakt, is dat niet alleen het eiwitgehalte, maar ook het suiker- en zetmeelgehalte in het rantsoen worden teruggeschroefd. Van Engelen: 'Juist in de transitieperiode is het belangrijk om de penswerking en de weerstand van de koe op peil te houden.' Om deze reden is Van Engelen geen voorstander van een rantsoen van enkel stro en water, iets wat in de praktijk regelmatig voorkomt. 'Stro mist energie voor de pensbacteriën en belangrijke elementen zoals calcium en magnesium, terwijl een koe daar in de transitieperiode behoefte aan heeft.' In de praktijk zijn er volgens Van Engelen gevallen bekend van koeien die van 150 gram calcium in het melkveerantsoen teruggingen naar bijna 0 in het droogstandsrantsoen. 'Deze koeien vertonen op dat moment al dagen voor de geboorte symptomen van melkziekte, zoals koude oren.'

Creatieve oplossingen

Voor behoud van voldoende suiker en zetmeel voor de pensbacteriën, adviseert Van Engelen een rantsoen met een klein deel bij voorkeur suikerrijke, droge graskuil en een klein deel mais, aangevuld met gerstestro. Het voeren van een goede kwaliteit zongedroogd hooi is zo mogelijk nog een betere optie. 'Zongedroogd hooi bevat veel suikers maar een laag ruw-

eiwitgehalte. Bovendien is het smakelijk en goed voor de werking van de pens. Zongedroogd hooi bevat grote hoeveelheden vitamine D, wat een grote rol speelt in de calciumstofwisseling.'

Otlis Sampimon van Pfizer Animal Health adviseert om de koeien die droog gaan apart van het melkvee te huisvesten om ze al twee weken vóór het droogzetten het droogstandsrantsoen te voeren. 'Op kleinere bedrijven zijn het per keer soms maar twee koeien die droog gaan, waardoor apart huisvesten nogal eens stuit op praktische bezwaren', zegt Sampimon. 'Vaak is met creatief denken best een oplossing te vinden in bestaande stallen door te schuiven met hekwerk en het aanleggen van een extra waterbak.'

Stress door minder melken

Naast het aanpassen van het rantsoen kan het afbouwen van het aantal melkingen bijdragen aan het opdrogen van de uier. Te vroeg afbouwen kan echter problemen geven. Scherpenzeel: 'De huidige moderne melkkoe heeft zo'n genetische "melkdrive" dat minder melken juist veel lokale stress in de uier kan opleveren.' Izak van Engelen: 'Bij hoogproductieve koeien moet de productie eerst via voeding terug. Vervolgens kun je circa zeven dagen voor droogzetten terug in het aantal melkingen door een melkmaal over te slaan.' Bij het droogzetten adviseert Otlis Sampimon te allen tijde een teatsealer als OrbeSeal te gebruiken, zodat het tepelkanaal goed wordt afgesloten.

Geen gouden standaard

Zowel Scherpenzeel als Van Engelen geeft aan dat voor optimaal droogzetten geen gouden standaard geldt. 'Het is maatwerk per bedrijf', aldus Scherpenzeel. 'Als melkveehouder is het goed om in een gezamenlijk overleg met de dierenarts en veevoeradviseur tot de meest optimale strategie voor het bedrijf te komen.'

Otlis Sampimon vult aan: 'In het analyseprogramma pirDAP voor dierenartsen is goed te zien met welk celgetal een koe de droogstand ingaat en hoe ze er weer uitkomt. Op basis daarvan kan het percentage genezing en het percentage nieuwe infecties worden berekend. Als veehouder moet je je dierenarts naar deze cijfers vragen en met hem het hele proces van droogzetten op het bedrijf bespreken.'

Volgens Sampimon valt er in de transitieperiode nog heel veel winst te behalen. 'Misschien kost het wat meer werk, maar het betaalt zich terug in de volgende lactatie: in minder medicijngebruik en in meer werkplezier.' |

John de Vries is tijdens de HHH-show uitgeroepen tot fokker van het jaar. Koeien uit de stal van de melkveehouder uit Boijl behalen al jarenlang hoge plaatsen tijdens (nationale) keuringen. Het stalgemiddelde van de ingeschreven vaarzen van De Vries behoort stevast tot de hoogste van Nederland. Dit jaar beleefde De Vries een hoogtepunt met het algemeen kampioenschap van Shottledochter Jimm. Holstein Hellen 589 tijdens de NRM in Zwolle.

De Vries fokte in zijn nog betrekkelijk korte fokkerscarrière al 40 excellente koeien en 17 honderdtonners. Bekende koeien uit zijn stal dragen familienamen als Lena, Jaan, Hellen, Venetië en Hennie en zijn doorgaans al generaties lang op het bedrijf.

John de Vries Jos Buiting

Annie de Veer gaat per 1 januari van start als de nieuwe directeur van Wageningen UR Livestock Research. Daarmee gaat ze onder meer leiding geven aan de Dairy Campus in Leeuwarden. De Veer is boerendochter en werkte in diverse functies bij een aantal ministeries, waaronder het voormalige LNV. De Veer is de opvolger van **Paul Vriesekoop**, die als manager international business development bij CRV aan de slag gaat.

Egbert Feddersen is gestopt als president van de World Holstein Friesian Federation (WHFF). De Duitse Feddersen wordt bij de overkoepelende organisaties van holsteinstamboeken over de hele wereld opgevolgd door **Matthew Shaffer** van Holstein Australia. De vorige rol van Shaffer als vice-president wordt nu ingevuld door **Jos Buiting**. Buiting is bij CRV actief als manager verenigingszaken en is ook verantwoordelijk voor het CRV-stamboek.